

Učinci izmjena zakona na profitabilnost fotonaponskih postrojenja

Damir Juričić*

Damir Medved**

U proceduri su izmjene Zakona o obnovljivim izvorima energije i visokoučinkovitoj kogeneraciji¹. Jedna od izmjena odnosi se na osnovicu za obračun cijene električne energije te osnovicu za obračun naknada za prijenos i distribuciju. U ovom tekstu analiziramo kakav bi učinak izmjene zakona mogao imati na profitabilnost, razdoblje povrata ulaganja te kumulirane uštede na jednom stvarnom postrojenju javnog naručitelja.

1. Uvod

U postupcima procjene opravdanosti ulaganja u fotonaponsko postrojenje, neovisno radi li se o postrojenju s vlastitom proizvodnjom ili za samoopskrbu, jedna od najznačajnijih pretpostavki bila je ona vezana uz primjenu principa neto mjerenja (*net metering*) za obračun troškova električne energije u obračunskom razdoblju. Kod primjene principa neto mjerenja osnovica za izračun vrijednosti energije utvrđuje se kao razlika između preuzete i predane energije u mrežu. Do prijedloga izmjene ZOIEVUK to je bila osnovica za izračun vrijednosti energije i naknade za korištenje distribucijske i prijenosne mreže. Međutim, prihvaćanjem predloženih izmjena došlo bi do promjene na način da osnovica za utvrđivanje vrijednosti energije ostane razlika preuzete i predane energije u mrežu dok bi osnovica za određivanje vrijednosti naknade za distribucijsku i prijenosnu mrežu bila isključivo preuzeta energija iz mreže.

Javni naručitelji, u okviru značajnih poticaja za nabavu fotonaponskih postrojenja, svoje kalkulacije opravdanosti temeljili su na pretpostavci jednake osnovice za utvrđivanje vrijednosti energije i naknade za korištenje distribucijske i prijenosne mreže. Doduše, često su takve kalkulacije izostajale zbog značajnih iznosa potpora koje su profitabilne projekte činile još profitabilnijim što baš i nije u nadležnosti javnog sektora. No, oni javni naručitelji koji su postrojenja nabavljali bez poticaja izmjenama ZOIEVUK mogli bi biti izloženi povećanim rizicima postizanja očekivane profitabilnosti². Stoga se u okviru ovog teksta podastire analiza profitabilnosti fotonaponskog postrojenja bez poticaja prije i nakon stupanja na snagu prijedloga izmjena ZOIEVUK.

* dr.sc. Damir Juričić, Sveučilište u Rijeci, Centar za podršku pametnim i održivim gradovima (damir.juricic@uniri.hr).

** mr.sc. Damir Medved, Sveučilište u Rijeci, Centar za podršku pametnim i održivim gradovima (damir.medved@uniri.hr)

¹ ZOIEVUK.

² U javnosti se najčešće, kao ilustracija opravdanosti ulaganja, koristio pokazatelj razdoblja povrata. Taj pokazatelj daje informaciju o protoku vremena potrebnom da se iz razlike ušteda i operativnih troškova namiri vrijednost ulaganja. S druge strane postoji, a po autorima značajno ilustrativniji, pokazatelj profitabilnosti – FRR(C) ili financijska stopa povrata projekta.

2. Faktori koji utječu na opravdanost ulaganja u fotonaponska postrojenja za samoopskrbu

Iako se u javnosti opravdanost ulaganja u fotonaponska postrojenja prezentira sa svega nekoliko faktora poput vrijednosti ulaganja, cijene energije iz mreže i troškova zamjene invertera, na ocjenu opravdanosti utječe značajno veći broj parametara. Radi se, najčešće, o kategoriji investitora (poduzeće, kućanstvo), cijenama energije iz mreže, naknadama za prijenosnu i distribucijsku mrežu, mehanizmu utvrđivanja otkupne vrijednosti energije predane u mrežu, cijelom nizu operativnih troškova poput premije osiguranja, zamjene istrošenih materijala, čišćenja, troškova nadzora, troškova uklanjanja i zbrinjavanja postrojenja na kraju životnog vijeka, nabavne vrijednosti postrojenja, stupnja degradacije u životnom vijeku, procjeni prosječnog godišnjeg rasta cijene energije iz mreže, stupnja direktnog utroška proizvedene energije, insolacije, prosječnog broja dana nefunkcionalnog rada i slično. Pritom se osobita pozornost valja usmjeriti na procjenu troškova životnog vijeka iz razloga što o njima ovisi izračun jedinične cijene energije iz postrojenja. Iz usporedbe jedinične cijene energije iz postrojenja i jedinične cijene energije iz mreže proizlazi ušteda na temelju koje se procjenjuje i opravdanost ulaganja.

U ovom primjeru radi se o postrojenju ugrađenom na krov u vlasništvu javnog naručitelja ukupne snage 30 kW. Prosječna insolacija iznosi 1,200 kWh/kWp. Struktura troškova životnog vijeka prezentirana je u tablici 1:

Tablica 1: Struktura troškova životnog vijeka (nediskontirano, nominalne cijene)

Opis	EUR
Nabavna vrijednost postrojenja	30,000
Operativni troškovi	15,000
Održavanje i zamjena istrošenih materijala	13,500
Troškovi na kraju životnog vijeka	1,223
UKUPNO	59,723

Izvor: Računi i procjene autora.

Procjenjuje se da će postrojenje, uključujući sve faktore, u životnom vijeku od 25 godina proizvesti približno

816,863 kWh. Jedinična cijena energije iz postrojenja iznosi 0.073112 €/kWh.

3. Utjecaj izmjena ZOIEVUK na profitabilnost

Odredbom članka 13. Konačnog prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obnovljivim izvorima energije i visokoučinkovitoj kogeneraciji izmijenio bi se članak 51. Zakona na način da se odredba stavka 7. postojećeg zakona briše. Brisanje ove odredbe znači ukidanje postojeće osnovice za izračun naknade za prijenosnu i distribucijsku mrežu. Naime, do ukidanja stavka 7. članka 51. osnovica za izračun vrijednosti naknade za prijenosnu i distribucijsku mrežu bila je razlika preuzete energije iz mreže i predane energije u mrežu, a u prijedlogu novog članka 51. nema takve odredbe. Iz toga proizlazi da bi osnovica za izračun naknade za korištenje prijenosne i distribucijske mreže bila isključivo energija preuzeta iz mreže. Ova promjena ima utjecaja na opravdanost ulaganja u postrojenje za proizvodnju obnovljive energije u samoopskrbi iz razloga što će uštede iz kojih se namiruju troškovi postrojenja biti manje za povećanu vrijednost naknade za korištenje prijenosne i distribucijske mreže.

Također, značajne promjene uvedene su u obračunu vrijednosti predane energije u mrežu. Usporedba dosadašnjeg i novog obračuna vrijednosti energije predane u mrežu prikazana je u tablici 2:

Tablica 2: Usporedba dosadašnjeg i novog izračuna vrijednosti energije predane u mrežu kod korisnika postrojenja za samoopskrbu

Postojeći propis	Prijedlog novog propisa
$C_i = 0.8 * C_p$	$C_i = k * C_p \quad (E_p \geq E_i)$ $C_i = k * \bar{C}_p * \frac{E_p}{E_i} \quad (E_p < E_i)$

Izvor: Zakon o obnovljivim izvorima energije i visokoučinkovitoj kogeneraciji i Konačnog prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obnovljivim izvorima energije i visokoučinkovitoj kogeneraciji

gdje su cijena energije isporučene u mrežu, k faktor cijene koji se utvrđuje poticajnim okvirom i ne može biti manji od 1, cijena energije preuzete iz mreže, prosječna jed-

inična cijena energije preuzete iz mreže (bez naknada za korištenje mreže), energija preuzeta iz mreže te energija isporučena u mrežu.

Navedene dvije izmjene međusobno su povezane i utječu jedna na drugu. Izmjena osnovice za izračun naknade za korištenje mreže povećava mjesečne troškove koji se odnose na troškove korištenja mreže jer osnovica više nije razlika preuzete i isporučene energije već samo preuzeta energija iz mreže. Ovdje treba posebno pozornost usmjeriti na podatak o tzv. direktnom utrošku proizvedene energije. Radi se o utrošku trenutno aktivnih trošila povezanih s obračunskim mjernim mjestom na koje je spojeno postrojenje, tj. o uključenim trošilima u objektu koji koristi proizvedenu energiju. Intenzitet direktno utrošene energije imat će utjecaja na količinu energije isporučene u mrežu. To je utjecaj s učinkom korištenja jeftinije energije iz postrojenja u odnosu na energiju iz mreže pa je količina energije koja se preuzima iz mreže manja. Posljedično, manja je i osnovica za obračun naknade za korištenje mreže.

Ovaj učinak povezan je i s učinkom određivanja vrijednosti energije isporučene u mrežu. Ukoliko se radi o manjem intenzitetu direktno utrošene energije, veća količina proizvedene energije isporučit će se u mrežu. Za razliku od dosadašnjeg obračuna u okviru kojega je vrijednost isporučene energije u mrežu iznosi nepromijenjeno 80% cijene energije preuzete iz mreže, s izmjenama Zakona ovaj postotak zamijenjen je koeficijentom (k) kojeg određuje Hrvatska energetska regulatorna agencija i ne može biti veći od 1. No, vrijednost umanjena za koeficijent dodatno se umanjuje za odnos isporučene energije u mreži i preuzete energije iz mreže. Vrijednost energije opada povećanjem isporučene energije u mrežu.

Dakle moguće je očekivati osjetne promjene opravdanosti ulaganja u fotonaponska postrojenja nakon stupanja na snagu predloženih izmjena i dopuna. Iz provedene simulacije na navedenom primjeru³ moguće je očekivati razlike prikazane na grafikonu 1:

³ U primjeru nije korištena potpora, odnosno, kapitalna pomoć ili grant.

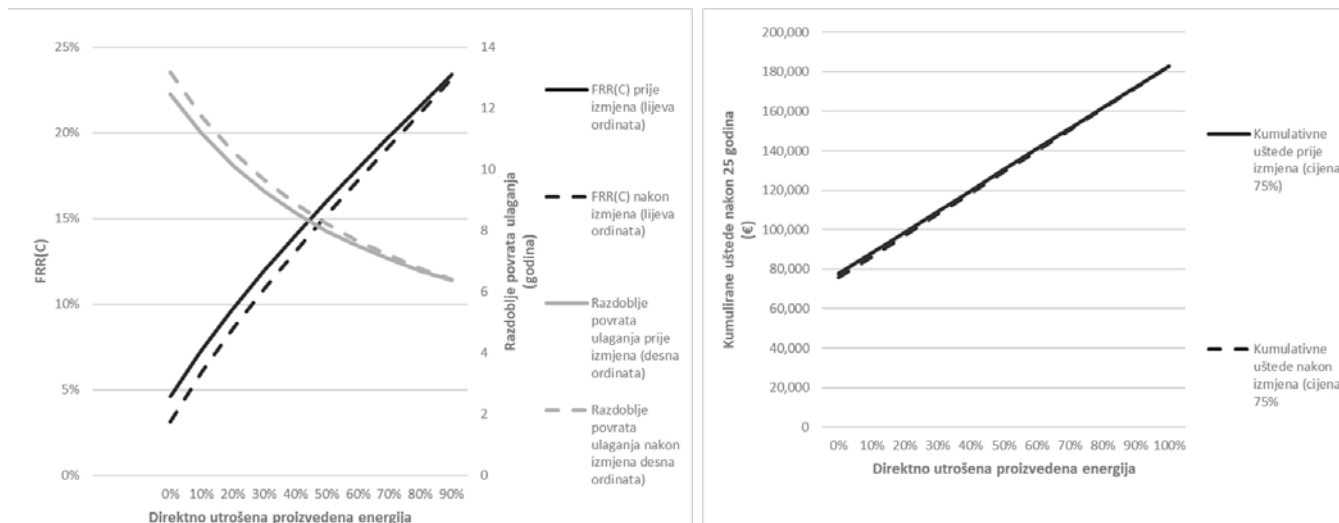

Prijave u tijeku!

**Pregledajte našu ponudu
aktualnih edukacija!**

www.tim4pin.hr

Grafikon 1: Ovisnost stope povrata projekta i razdoblja povrata ulaganja o promjerna intenziteta direktno utrošene proizvedene energije uz otkupnu cijenu energije isporučene u mrežu od 75% cijene energije preuzete iz mreže

Izvor: Rezultati simulacije.

Uz pretpostavku da je vrijednost isporučene energije u mrežu 25% manja od cijene energije preuzete iz mreže, značajan utjecaj na opravdanost ulaganja ima intenzitet direktno utrošene energije iz postrojenja. Opravdanost ulaganja ovdje u primjeru je mjerena profitabilnošću projekta, tj. financijskom stopom povrata projekta FRR(C) prije i poslije propisa, razdobljem povrata ulaganja što je ekvivalentni pokazatelj financijske stope povrata te kumuliranom uštedom u životnom vijeku.

U pogledu profitabilnosti projekta iz rezultata simulacije daje se zaključiti da je (prije izmjena Zakona) ulaganje u poduzeće opravdano i u slučaju kada je direktni trošak proizvedene energije nula, tj. kada se sva proizvedena energija isporučuje u mrežu. U takvom slučaju financijska stopa povrata iznosi približno 4.6%, a razdoblje povrata 12.5 godina. U praksi se zauzeo stav da se tu radi o neprihvatljivo dugom razdoblju povrata i premaloj stopi povrata međutim, takav stav nije sasvim utemeljen iz razloga što je razdoblje povrata manje od životnog vijeka i to 50%, a stopa povrata veća od, na primjer depozita ili nekih relativno sigurnih vrijednosnih papira.

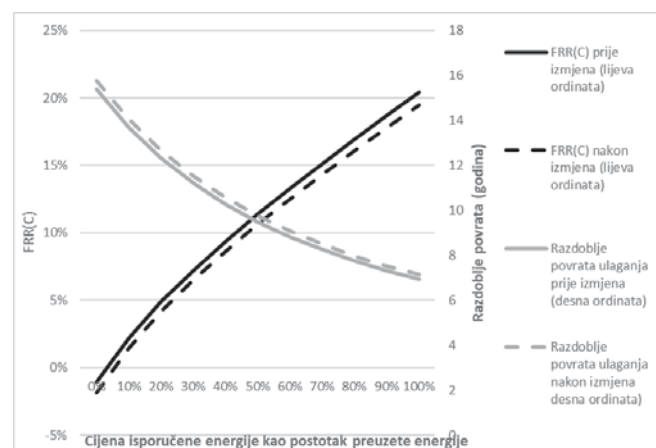
No, u slučaju stupanja na snagu izmjena Zakona profitabilnost ulaganja će se smanjiti kada se sva proizvedena energija isporučuje u mrežu. Razdoblje povrata je tada dulje i iznosi 13.2 godine. Profitabilnost je također smanjena i iznosi 3.2%. Ukoliko je intenzitet direktno utrošene energije kod korisnika postrojenja za samoopskrbu približno 60%, tada je moguće očekivati vrijednosti pokazatelja profitabilnosti ulaganja u fotonaponsko postrojenje približno 18%, a razdoblje povrata približno 7.5 godina (prije stupanja na snagu izmjena Zakona) te stopu povrata od 17.2% i razdoblje povrata ulaganja od 7.7 godina (nakon stupanja na snagu izmjena Zakona). Dakle u takvom slučaju radi se o opravdanom ulaganju i bez ikakvih poticaja.

Daljnje povećanje intenziteta direktno utrošene vlastito proizvedene energije utječe na povećanje profitabilnosti

i razdoblja povrata. Korisnici postrojenja za samoopskrbu koji direktno utroše približno 80% proizvedene energije očekuju stopu povrata ulaganja (bez potpora) od približno 21.6% godišnje i razdoblje povrata od 6.7 godina (prije izmjena Zakona) te stopu povrata od 21.2% godišnje i razdoblje povrata ulaganja od 6.8 godine (nakon izmjene Zakona).

U pogledu osjetljivosti opravdanosti ulaganja na promjenu otkupne cijene energije isporučene u mrežu, ovisnost stope povrata i razdoblja povrata ulaganja o otkupnoj cijeni uz postotak direktnog troška od 50% prikazan je na grafikonu 2:

Grafikon 2: Ovisnost stope povrata projekta i razdoblja povrata ulaganja o promjerna otkupne cijene energije isporučene u mrežu uz direktno utrošene proizvedene energije od 50%

Izvor: Rezultati simulacije.

Iz grafikona 2 razvidno je da je, na razini intenziteta direktno utrošene energije od 50%, profitabilnost projekta manje osjetljiva na promjenu otkupne cijene energije isporučene u mrežu. No, uz otkupnu cijenu energije is-

poručene u mrežu u prosjeku 25% manju od nabavne cijene energije iz mreže te uz intenzitet direktno utrošene energije od 50% profitabilnost ulaganja poslovnog korisnika s postrojenjem za samoopskrbu bit će prilično opravdano bez ikakvih potpora. U takvom prosječnom slučaju profitabilnost se očekuje na razini od 16% godišnje (prije izmjene Zakona) te 15% nakon izmjena dok je razdoblje povrata ulaganja na razini od približno 8 godina prije te 8.2 godine nakon stupanja na snagu izmjena Zakona.

4. Mjere za osiguranje od rizika smanjene opravdanosti ulaganja u fotonaponska postrojenja

Racionalno ponašanje javnih naručitelja nametnut će pitanje osiguranja od rizika smanjene profitabilnosti fotonaponskih postrojenja uslijed stupanja na snagu predloženih izmjena i dopuna Zakona o obnovljivim izvorima energije i visokoučinkovitoj kogeneraciji. Dva su ključna pitanja. Prvo se odnosi na snagu postrojenja usklađenu sa utroškom energije, a drugo za mogućnosti promjene statusa individualnog korisnika u ugovoru s opskrbljivačem energije.

Korisnici postrojenja za samoopskrbu sa predimenzioniranim postrojenjem u odnosu da krivulje potrošnje energije različitih mjernih intervala izloženi su riziku povećane isporuke energije u mrežu u odnosu na vlastiti direktni utrošak energije. U takvom slučaju veća količina isporučene energije u mrežu, osobiti ukoliko je količina isporučene energije osjetne vrijednosti u odnosu na preuzetu energiju iz mreže, izloženi su riziku manje otkupne cijene energije koju isporučuju u mrežu. Ukoliko je veća količina isporučene energije povezana s manjim direktnim utroškom, uslijed stupanja na snagu izmjene i dopune Zakona učinak mjeren profitabilnosti ulaganja može biti osjetno smanjen u odnosu na vrijednosti tih pokazatelja prije stupanja na snagu izmjena Zakona.

Drugi mitigacijski instrument je uključivanje u energetske zajednice građana. Naime, unutar energetskih zajednica građana članovi zajednice demokratski određuju na koji će način dijeliti ukupno predanu energiju u mrežu te po kojim će cijenama dijeliti energiju. Cijene dijeljenja mogu biti veće od one koju bi platio opskrbljivač, a manje od energije koju korisnik kupuje od opskrbljivača. Uključivanje u energetska zajednica, pod uvjetom da je ponuda i potražnja za dijeljenom energijom uravnotežena, od interesa može biti osobito onim javnim naručiteljima koji u mrežu isporučuju veće količine energije.

5. Zaključak

Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obnovljivim izvorima energije i visokoučinkovitoj kogeneraciji donosi cijeli niz promjena na tržištu obnovljive energije u Republici Hrvatskoj. Stupanje na snagu predloženih izmjena i dopuna može utjecati na promjenu parametara za izračun održivosti ulaganja u fotonaponska postrojenja. Najvjerojatnije će buduća fotonaponska postrojenja biti manje profitabilna u odnosu na stanje prije izmjena propisa.

Najznačajniji parametri su određivanje otkupne cijene energije isporučene u mrežu i promjena osnovice za izračun vrijednosti naknade za korištenje prijenosne i distribucijske mreže gdje osnovica postaje ukupno preuzeta energije iz mreže.

No, postoje mitigacijski mehanizmi s kojima se javni naručitelji mogu zaštititi od materijalizacije rizika uzrokovanih promjenom propisa, a radi se o uključivanju u energetske zajednice građana.

Valja zaključiti i to da se predloženim izmjenama i dopunama Zakona nije iskoristila prilika bolje urediti tržište obnovljive energije već su se, takav je dojam, uključili dodatni rizici koji neće djelovati poticajno.

Poštovani čitatelji!

Narudžbenicu za pretplatu na časopis, kao i brojne druge informacije o djelovanju našeg Centra, možete pronaći na internet stranici

www.tim4pin.hr